

Bilgi Toplumunda Korku: Bilgi Güvenliği ve Risk Toplumu

Fear in The Information Society: Information Security And Risk Society

Prof. Dr. Hüseyin KOÇAK¹, Bilim Uzm. Kamile MEMİŞ²

Özet

1980'li yıllarda bilim ve teknolojide yaşanan hızlı ilerlemeler, bilgi toplumunun açığa çıkışını sağlamıştır. Bilgi toplumunda yaşanan bilim ve teknoloji alanındaki hızlı ilerleyiş bilgisayar, internet ve bilgi gibi konularını önemli hale getirmiştir. Bilgi toplumu vasıtasıyla kullanımı yaygınlaşan internet ve bilgisayar gibi araçlar ilk aşamada insan hayatını kolaylaştırmıştır. Ancak bu durum ilerleyen süreçte hem bireyleri hem de toplumları olumsuz etkileyen bir yapıya dönüşmüştür. Bilginin kolay ulaşılması ve yayılması, hem bireysel hem de toplumsal alanda risk, korku ve güvenlik gibi kavramları ortaya çıkarmıştır. Risk Toplumu Kuramı, bilginin depolanması, saklanması ve yayılması aşamalarında meydana gelen risk, korku ve tehlike kaynaklı ortaya çıkan toplumsal sorunların anlaşılması bağlamında önem teşkil eden kuramlardan biridir. Bu makalede tarihsel tarama modeli ve doküman incelemesi tekniği kullanılarak, günümüz toplumlarında yaşanan bilgi güvenliği sorunu Ulrich Beck'in 1986 yılında sosyal bilimlere kazandırdığı risk toplumu kuramı bağlamında değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Risk, korku, güvenlik, bilgi güvenliği, risk toplumu.

Abstract

The rapid advances in science and technology in the 1980s led to the disclosure of the information society. The quick progress in science and technology in the information society has made computer, internet and information important. Tools such as the internet and computers, which have become widespread through the information society, have facilitated human life in the first stage. However, this situation has turned into a structure that adversely affects both individuals and societies. The easy access and dissemination of knowledge has revealed concepts such as risk, fear and security in both the individual and the social spheres. Risk Society Theory is one of the important theories in the context of understanding the social problems arising from the risks, fears and dangers occurring during the storage and dissemination of information. In this article, the information security problem experienced in today's societies is evaluated in the context of risk society theory which Ulrich Beck introduced to social sciences in 1986, by using historical screening model and document analysis technique.

Key Words: Risk, fear, security, information security, risk society.

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, kocak@aku.edu.tr, Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0003-2648-4384>

²Afyon Kocatepe Üniversitesi, kamile--4545@hotmail.com, Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0003-2648-4384>

Giriş

İnsanoğlu dünyada var olmaya başladığı günden bugüne pek çok risk, tehlike ve tehditlerle karşı karşıya kalmıştır. Geçmişten günümüze insanoğlunu etkileyen bu risk, tehlike ve tehditler zaman içerisinde yok olmamış yalnızca niteliği değişmiştir. İnsanlık tarihinin ilk döneminde güvenlik algısının temelinde can güvenliği var iken, zaman içerisinde can güvenliğinin yanına bilgi güvenliği kavramı eklenmiştir. Bir başka deyişle; ilk insanın dünyada var olmaya başladığı dönemde hâkim olan can korkusu ile birlikte bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler vasıtasıyla meydana gelen bilgilerin irade dışı kullanılma korkusu da öne çıkmaya başlamıştır. Çünkü bilgi toplumu ile bilgi ve bilginin yayılması konusu önem kazanmıştır. Bilgi toplumunda bilim ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı gelişmeler aracılığı ile bilgiler elektronik ortama aktarılmıştır. Bilgilerin elektronik ortama aktarılması, ilk aşamada insanlar için büyük kolaylık sağlasa da, daha sonraki aşamalarda tehdit unsuruna dönüşmüştür. Bu durum hem bireysel hem de toplumsal alanda bilgi güvenliği kavramını ön plana çıkarmıştır.

Bilgi güvenliği, geçmişten günümüze kadar var olmayı başarmış olan risk, tehlike ve tehditlerin yarattığı korkunun günümüz bağlamında tekrardan ortaya çıktığı alanlardan biridir. Bilgi toplumu döneminde bilginin depolanması, saklanması ve yayılması aşamalarında meydana gelen güvenlik açıklarının toplumsal alanda da önemli etkileri bulunmaktadır. 1986 yılında sosyal bilimlere kazandırılan Ulrich Beck'in "Risk Toplumu Kuramı", bilgi toplumunda meydana gelen bilgi güvenliği sorununun açıklanmasında önemli kuramlardan biridir. Beck'e göre, birey ve toplumları etkileyen risk, korku ve belirsizlik konuları, güncelliğini yitirmeyen, dünya kültürlerini derinden etkileyen ve tarih sahnesinde her zaman var olan önemli olgulardandır. Tüm bu etkenler yapılan çalışmayı sosyal bilimler açısından hem özgün hem de önemli hale getirmektedir. Çalışmada öncelikle bazı kavramlar üzerinde durmak gerekmektedir.

1. Bilgi Kavramı

Bilgi kavramı, Latince 'informatio' kökünden gelmiş olup, şekillendirme, biçim verme, bilgi veya haber verme eylemi olarak tanımlanmaktadır. Bilgi, "bu anlamıyla belirli bir süreçten geçerek işlenmiş, sahibi için anlamlı olan, yönetsel karar almada stratejik öneme haiz olduğu varsayılan veya gerçek değeri olan veri" demektir(Balay, 2004:66). Bir başka deyişle bilgi; mantıklı bir yargı ya da deneysel bir sonuç sunan, başkalarına sistemli şekilde bir iletişim aracıyla ulaştırılan, olgulara ya da düşüncelere ilişkin düzenli ifadeler dizisidir(Bell,1973:175). Bilgi kavramı, toplumsal alanda kullanılışı bağlamında belli bir zaman içinde korku, belirsizlik ve güven kavramlarını ön plana çıkarmıştır.

2. Korku, Belirsizlik ve Güven Kavramları

Korku, geçmişten günümüze kadar insanlığın dünyada var olduğu ilk dönemden beri var olan bir kavramdır. Frank Furedi, korku kavramını beklenmedik ve öngörülmeleyen bir durumla karşılaşan insanın, zihnini yoğunlaştırmasını sağlayan bir mekanizma şeklinde tanımlamaktadır(Furedi, 2001:8). Bu kavramın temelinde belirsizlik ve belirsizliğin yarattığı kargaşa bulunmaktadır. Kısaca belirsizlik; açık ve görünürde olmayan ve anlaşılmayan, başka bir şeyle karıştırılabilme olasılığı olan, sınırlandırılmamış, kararlaştırılmamış ve belirsiz olma durumunu tanımlamaktadır(Çakır, 2011:64). Belirsizlik ve kargaşa ortamında

koru ile birlikte güven kavramı da ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle korku kavramı, güven kavramına bağlı olarak; kimi zaman can tehlikesi ve kimi zamanda kişisel bilgilerin çalınması biçiminde tezahür edilebilmektedir.

3. Bilgi Toplumu

İnsanlık, geçmişten günümüze kadar toplumsal olarak her biri kendine özgü niteliklere ve dinamiklere sahip olan pek çok tarihi aşamadan geçmiştir. Bu tarihi aşamaları genel olarak; ilkel çağ, tarım çağı, sanayi çağı ve bilgi çağı şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bu sınıflamada önemli olan, her toplumun kendi döneminde var olan ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel faktörlerdir. Bilgi çağını da şekillendiren ve temel dinamiği olan etkenler bilginin elde edilmesi, gelişen teknoloji ve gelişen teknolojiye bağlı olarak ortaya çıkan iletişim çeşitleridir.

Bilgi toplumunun ortaya çıkış süreci tarihsel olarak irdelendiğinde; 1770-1830 arası ‘erken mekanizasyon’, 1830-1880 ‘buhar gücü veya demir yolları’, 1880-1940 ‘elektrik ve ağır sanayi’ ve 1940-1980 ‘kitle üretimi’ dönemlerinin var olduğu anlaşılmaktadır. Yaşadığımız bu dönem ise, “bilgi toplumu” olarak adlandırılmaktadır(Sümer, 2007:8). Bununla birlikte günümüzde “sanayi ötesi toplum, postmodernizm, kapitalizm, kontrol devrimi gibi terimler çoğu zaman bilgi toplumu terimi ile eş anlamlı şekilde” kullanılmaktadır(Tonta, 1999:364).

Bilgi toplumu, 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle Amerika, Japonya, Batı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojileri kullanımının hızla yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan yeni bir düzendir(Değirmen vd., 2016:104). Yeni toplumsal düzende “bilgi”, en önemli temel argümandır. Bununla birlikte bilgisayar, mikro elektronik ve tümleşik devreler, iletişim teknolojileri ve multi-medya teknolojisi gibi kavramlar sık kullanılmaya başlanmıştır(Kaleli, 2002:743). Bu konu hakkında F. Webster, “makineleşme sanayi toplumu için ne kadar önemli ise, bilgisayar teknolojisinin de bilgi toplumu için o kadar önemli olduğunu” vurgulamaktadır(Tonta, 1999:366).

Bu nedenle bilgiyi üretme ve yayma bağlamında toplumsal alanda meydana gelen gelişmeler ve değişimler önemlidir. Çünkü bilgi toplumunda, bilginin üretilmesi, depolanması ve pazarlanması yeni iş alanlarını meydana getirmektedir. Sanayi toplumunda var olan disiplin, bağlılık, hırs gibi değerler önemini kaybetmektedir. Bilgi toplumu ile dayanışma, bireysellik, eşitlik ve özgürlük gibi değerler önem kazanmaktadır(Yenal, 2009:133). Ayrıca tarım, sanayi ve hizmetler biçiminde olan üçlü sektörel alana “bilgi sektörü” de eklenmiştir(Erkan 2000: 206).

A. Toffler da, “Üçüncü Dalga” eserinde geçmişten günümüze kadar geçen süreçte bilginin kaynağının değiştiğini söylemektedir. Toffler’a göre, “tarım devrimi 1000”, “sanayi devriminin 300 yıl” içinde tamamlandığını “bilgi toplumunun da 100 yıl” süreceğini tahmin etmektedir. Ayrıca Toffler, tarım ve sanayi toplumunda temel olan güç “insan ve makine gücünü” elinde tutarlarda iken, bilgi toplumunda temel gücün “bilgiyi” yani “akıl” gücünden yararlanan kesimde olduğunu düşünmektedir(Tonta ve Küçük, 2005:2).

Genel olarak insanlığın toplum olma sürecini; “Toprağın işlenmeye başlanması, düşüncelerin sembollerle ifade edilmesini başlatan ilk yazılar, matbaanın bulunması, sanayi

devrimi ve makineleşme, bilimsel araştırma yöntemleri, telekomünikasyon alanındaki devrim, bilgi işlem ve bilgisayar teknolojisindeki ilerlemeler” şeklinde özetlemek mümkündür(Nair, 2009:315).

İnsanlığın yaşadığı bu aşamalar bilgi güvenliği alanında ortaya çıkan sorunların anlaşılması açısından önem teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra internetin ortaya çıkması ve ağ kullanımını da beraberinde bilgi güvenliği ile ilgili riskleri getirmiştir.

3.1. İnternetin Ortaya Çıkışı

“İnternet, dünya kapsamında bulunan birçok bilgisayar sistemini TCP(Transmission Control Protocol) / IP (Internet Protocol) protokolü ile birbirine bağlayan ve gittikçe büyüyen bir iletişim ağıdır”(Ertuğrul ve Keskin, 2012:80). İnternet, uluslararası ve ağ kelimesinin birleşmesinden meydana gelmektedir. İnternet, Amerika Birleşik Devletleri tarafından soğuk savaş dönemindeki nükleer tehdidi nedeniyle geliştirilmiştir. Bu nedenle internet, ilk kez 1960 yılında Amerika Birleşik Devletleri tarafından askeri amaçlı kullanılmıştır. İnternet kavramına ilk dönemde “Arpanet” adı verilmiştir. Arpanet, savaş döneminde ülke savunması esnasında bilgisayarlar arasındaki iletişimi sağlayabilmek için kullanılmıştır.

İnternet, 1969 yılında ilk kez askeri amaçlı iletişim dışında kullanılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda 1969 yılından sonra Amerika'nın çeşitli üniversitelerinde beş bilgisayar arasında ilk iletişim sağlanmıştır. 1972 yılında ilk kez e-mail kullanılmıştır. 1983 yılında Arpanet sistemi ile internet kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. 1984 yılından sonra da Amerika Savunma Bakanlığı “Askeri Ağ” adlı kendi internet sistemini kurmuştur. 1986 yılından sonra da internetin hem Amerika’da hem de dünyanın çeşitli ülkelerinde kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır(<http://www.tarihinizinde.com/internet-dunyada-ortaya-cikisi-turkiyede-ilk-kullanimi/>, Erişim Tarihi: 21.01.2018). İnternet’in kullanımının yaygınlaşması ile yaşanan iletişim alanındaki ilerlemeler, bilgi güvenliği sorunlarını artırmıştır.

3.1.1. Bilginin Yayılması ve İletişim

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesi ile toplumların temel değişim dinamiği bilgi ve insan olmuştur. Bu iki sermaye kendisini daha görünür kılmak ve kendisini güçlendirmek için internetin ortaya çıkışı aracılığıyla ortaya çıkan yayılma politikasını benimsemeye başlamıştır. Bilgisayar, internet ve kitle iletişim araçları bilgi toplumunun en önemli faktörleridir. İnternet sayesinde hızlı ve kolay bir şekilde ulaşılan bilgiler için öncelikle iletişim ağının bulunması gerekmektedir. Bilgisayar ve internet sayesinde bilgi akışı ve depolanması sağlanmıştır. İletişim ağı ve bilgisayar vasıtasıyla bilgi büyük kitlelere ulaşmıştır. Bu sayede bilgiye ulaşmak da kolaylaşmıştır(Erkan, 1998:97). Bilgisayar, internet ve kitle iletişim araçları kendilerine özgü olan sanal ortamda yaşanan kişisel bilgilerin çalınması gibi olumsuz özelliklere sahip olsalar da, bilginin hızlı yayılması bağlamında önemli bir kaynak niteliğindedir.

4. Bilgi Güvenliği

Yaşadığımız dönemi bilgi toplumu bir başka deyişle, bilgi çağı olarak adlandırılmak mümkündür. Bilgi toplumunun temel dinamiklerinden biri olan bilginin, teknoloji ve kitle iletişim araçları aracılığıyla hızla yaygınlaşması nedeniyle bilgi güvenliği konusu gündeme gelmiştir. Çünkü bilgi; güvenliği sağlanması beklenen, fiziksel ortamda kaydedilmiş, sistemli hale getirilebilen, depolanabilen ve herhangi kitle iletişim aracı vasıtasıyla başka kişilere aktarılabilen bir niteliğe sahiptir(Dura ve Atık, 2002:114). Bu nedenle bilginin yaygınlaşması kadar güvenliği de önemlidir. Kısaca bilgi güvenliği kavramı, bilginin depolanması esnasında silinme gibi zarar verici ve olası tehlikelere karşı korunmasını sağlayan birçok uygulamalarını kapsamaktadır(Önel ve Dinçkan, 2007:6).

Bilgi güvenliğinin sağlanması adına üç temel süreç bulunmaktadır. Bu üç temel sürecin birincisi doğru plan, ikincisi şifreleme, anti virüs yazılımları, yedekleme, güvenlik duvarı ve denetim gibi teknik içerikli önleme ve üçüncüsü eğitim ve bilgilendirme yoluyla güvenlik bilincinin yaygınlaştırılmasıdır(Pro-G, 2003:16-19). Bu üç temel süreç, hem kişisel hem de kurumsal bilgi güvenliğinin sağlanması açısından da önem arz etmektedir. Günümüzün en önemli sorun alanlarından biri de kişisel ve kurumsal bilginin güvenliğidir.

4.1. Kişisel ve Kurumsal Bilgi Güvenliği

Kişisel bilgi güvenliği denildiğinde ilk olarak bilgisayar güvenliği akla gelmektedir. Bilgisayar güvenliğinin tehdit edilmesinde genel olarak kötü niyetli bir başka deyişle, korsanlar veya saldırganlar başrol oynamaktadır. Korsanlar veya saldırganlar, bilgisayar güvenlik sistemini aşabilmek için birçok teknik geliştirmiştir. Bu noktada saldırı türünün doğru bir şekilde analiz edilmesi, bilgi güvenliği bağlamında önemlidir(Canberk ve Sağıroğlu, 2006:168-169). Ancak, korsanların ya da saldırganların bilgisayar güvenliğini tehdit etmesinden önce bilgisayar kullanıcılarının kişisel olarak önlem alması da olasıdır. Kişisel bilgisayar güvenliği bağlamında bilgisayar işletim sisteminin güncellemelerinin yüklenmesi, anti-virüs uygulamasının yüklenmesi, güvenliği olmayan internet sitelerine bağlanılmaması, yabancı elektronik postala iletilerin açılmaması ve kullanılmadığı durumlarda bilgisayarların kapalı tutulması gibi önlemler almak mümkündür(TÜBİTAK, 2009).

Kurumsal bilgi güvenliği ise, kurumların bilgi varlıklarının tespit edilerek zafiyetlerinin belirlenmesi ve istenmeyen tehdit ve tehlikelerden korunması amacıyla gerekli güvenlik analizlerinin yapılarak önlemlerinin alınmasıdır. Kurumsal bilgi güvenliği insan, eğitim, teknoloji gibi çok etkenli bir yapıya sahiptir(Vural ve Sağıroğlu, 2008:509).

Genel olarak bilgi güvenliğini tehdit eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu unsurların bazıları virüs, solucan, truva atı, casus yazılımı, web böcekleri, aldatmaca, telefon çeviriciler, korunmasızlık sömürücüleri, klavye dinleme sistemleri, parazit, hırsız, püsküllü bela yazılım, tarayıcı yardımcı nesnesi, uzaktan yönetim aracı, şifre yakalayıcılar-soyguncular, şifre kırıcılar, anahtar üreticiler, e-posta bombardımanı, kitle postacısı, sazan avlama, web sahtekârlığı-dolandırıcılığı gibi unsurlardır(Canbek, 2005:10-11).

Bilgi güvenliğinin sağlanması konusunda “gizlilik (confidentiality), bütünlük (integrity), kullanılabilirlik (availability), kimlik kanıtlama (authentication) ve inkâr

edememe (non-repudiation)” gibi etkenler önem teşkil etmektedir. Ayrıca bu etkenlerin dışında sorumluluk, erişim denetimi, güvenilirlik ve emniyet etkenleri de mevcuttur(Canbek ve Sağiroğlu, 2006:170). Kişisel ve kurumsal alanlarda meydana gelen güvenlik sorunlarının meydana getirdiği risk ve tehlikeler nedeniyle bireyler olumsuz etkilenmektedir. Öte yandan, sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bu alanda değişik sorunlarla karşılaşmaktadır.

4.2. Sosyal Medyada Bilgi Güvenliği

Bilgi toplumu ile birlikte bilim ve teknolojinin hızla ilerlemesi, internetin yaygın bir şekilde kullanılmasına neden olmaktadır. İnternetin yaygın bir biçimde kullanılması ile birlikte Youtube, Twitter, Facebook, MySpace vb. sosyal medya platformları ortaya çıkmıştır. Kaplan ve Haenlein, sosyal medya kavramını “sosyal medyayı kullanıcı tarafından oluşturulan, içerik üretimine ve paylaşımına olanak veren, web 2.0’ın ideolojik ve teknolojik temelleri üzerine inşa edilmiş internet tabanlı uygulamalar grubu” şeklinde tanımlamaktadır(Kara, 2013:54). Youtube, Twitter, Facebook, MySpace gibi sosyal ağlar da kullanıcıların fotoğraf, eğitimleri, adresleri, kişisel bilgilerin paylaşması ve yer bildirmesi yapması gerek kendi tanıdığı kişilerden gerek de tanımadığı kişilerden kaynaklı olarak kişisel bilgilerin kötü amaçlı kullanımının önünü açmaktadır(Qi ve Edgar-Nevill, 2011:74-78). Kişisel hesapları ve bilgileri çalınan kişiler taciz, istismar ve siber zorbalığa maruz kalabilmektedir(Yavanoğlu vd., 2012.15-27). Ayrıca bireyler, sosyal medya kullanımı esnasında birçok zararlı uygulamalarla, sahte link ve bağlantı tuzakları gibi tehlikelerle de karşı karşıya kalmaktadır.

5. Bilgi Güvenliği Bağlamında Risk Toplumu

Bilgi kavramı, insanlığın her aşamasında kaynağı değişse de var olabilen bir kavram olmuştur. Bilgi toplumu ile birlikte bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı ilerlemeler bilgisayar, tablet, akıllı telefonlar gibi hayatımızı kolaylaştıran araçların kullanımını artırmıştır. Bu durum küreselleşmenin de etkisiyle “aktif iletişim” ağını ortaya çıkarmıştır. Aktif iletişim ağı ile tüm bilgiler elektronik ortama aktarılmıştır. Bilgiye ulaşmak hem kolaylaşmış hem de ucuzlamıştır. Bilgilerin elektronik ortama aktarılması, güvenlik zafiyetlerini de beraberinde getirmiştir. Bu nedenle hızlı gelişen bilgi güvenliği alanında risk, tehlike ve tehdit unsurlarını ön plana çıkarmaktadır. İnsanoğlu günlük hayattan eğitime, sağlıktan bilgi güvenliğine kadar her alanda risk, tehlike ve tehditlere maruz kalmaktadır.

Ulrich Beck’in risk toplumu kuramı bağlamında bilgi güvenliğine kavramına değinmeden önce günümüzde meydana gelen toplumsal sorunları daha anlaşılır kılmak için F. Furedi, A. Giddens ve M. McLuhan’ın risk, tehlike ve tehdit kavramları hakkındaki görüşlerini anımsamak gerekmektedir.

Frank Furedi, geçmişten günümüze “risk ve tehlike” kavramının var olduğunu öne sürmektedir. Bu nedenle, toplumların şöyle ya da böyle bir risk altında olduğunu söylemektedir(Üvez, 2014:24). Furedi, geçmişten günümüze kadar var olmayı başarmış olan risk ve tehlike unsurlarının ortaya çıkışında insan faktörü kaynaklı olduğunu iddia etmektedir. Öte yandan, insan faktörünü başlı başına tehlike ve risk unsurlarının temel kaynağı olarak görmektedir(Furedi, 2001:28). Bu nedenle, risk ve tehlike unsurunun gün geçtikçe artmakta olduğunu söylemektedir(Furedi, 2001:41).

Anthony Giddens da, “Üçüncü Yol” adlı eserinde, doğa aracılığıyla meydana gelen “dışsal riskler” ile insanların kendi bizatihi aldığı kararlar doğrultusunda meydana gelen “yapay risklerden” bahsetmiştir(Giddens, 2000:74). Dışsal riskler; heyelan, sel, deprem gibi unsurlar iken, yapay riskler ise; küresel ısınma, kimyasal silahlar, kültürel yozlaşma, internet, sosyal medya, kimlik bilgilerin çalınması gibi etkenlerdir. Ayrıca Giddens, yapay risklerin küreselleşmeden teröre, günlük hayattan, bilgi güvenliğine kadar daha geniş çapta bir etkiye sahip olduğu iddia etmiş ve bu nedenle yapay risklerin doğal risklerden daha fazla olduğunu söylemiştir(Yalçınkaya ve Özsoy, 2003:7). Bu yargıdan hareketle Giddens’e göre, dünyada meydana gelen riskler eskisi gibi yalnızca cana kast biçiminde insanları tehdit etmemektedir.

Risk toplumu düşüncesine göre kaos ve belirsizliklerle iç içe olan küresel dünya, yeni bir sosyolojik bakış açısı çerçevesinde yeniden yazılmaktadır. Bu yeni yazgının öznesi “risksel insan”dır. Başka bir ifadeyle risk toplumu risk alan insan eyleminin istenmeyen ve beklenmeyen yan etkileri sonucu ortaya çıkan yeni bir toplum biçimidir(Günerigök, 2018:224)

Günümüzde var olan riskler daha gizli ve tehlikeli bir yapıya sahiptir. Bu nedenle günümüz risklerine karşı önlem almak zorlaşmıştır. Bireyler, adeta görünmeyen korku atmosferinde yaşamaktadır. Yaşanan bu durum birey ve toplumları, hem psikolojik hem de sosyolojik olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Zaman içerisinde bu görünmeyen korku atmosferine sanal ortama aktarılan bilgilerin korunması konusu da eklenmiştir. Çünkü “internet, mobil telefon, uydu teknolojisi gibi alanlardaki gelişmeler dışı açık bir yapının temelini atmakta; bu da dışsal değişkenlerin etkilenme olasılığının artması anlamına gelmektedir. Söz konusu birey, kurum ya da ülkenin diğerleriyle yakınlığı ve etkileşimi, olumsuzluklara da yol açabilmektedir. Bu bakımdan, sınırların kalkması ve yakınlaşmalar, beraberinde korku ve riski getirmektedir”(Yalçınkaya ve Özsoy, 2003:6).

M. McLuhan, günümüz dünyasını “elektronik çağ” olarak nitelendirmektedir. McLuhan’a göre, günümüz dünyası ağlar tarafından sarılmıştır ve dijital ağlar insanların organik sinir sistemlerinin bir uzantısıdır(Bozkurt, 2014:516). Bu nedenle günümüzde bilgilerin sanal ortama taşınması kaynaklı risk ve tehditlerde artış yaşanmıştır.

Risk toplumu kuramını 1986 yılında sosyal bilimler literatürüne kazandıran Ulrich Beck de, Furedi gibi dünya üzerinde meydana gelen tüm risk, tehlike ve tehditlerin temel kaynağının “insan” olduğunu iddia etmektedir. Çünkü Beck, tüm risk, tehlike ve tehditlerin tolere edilebilir olmayı çoktan aştığını ve insanların kendi iradeleriyle aldığı kararlar sonucu meydana geldiğini söylemiştir(Çımrın, 2014:1015). Risk toplumu kuramı ile modern toplumların çıkmazlarına çare olarak da dönüşlü(reflexive) modernleşme kavramından bahsetmektedir.

Beck, günümüz dünyasında meydana gelen hızlı iletişim sürecini “haberleşmenin ve ulaşımın yeni anlamlarına teşekkürler” söylemiyle değerlendirmektedir. Bu söylem ile Beck, mesafelerin yakınlaştığını ve dünyada hiçbir yerin ulaşılmaz olmadığını ifade etmektedir. Bu durum bilgi trafiği üretiminin temelini oluşturmuştur(Beck, 2000:20-21).

Aynı zamanda bilgi güvenliği konusunu da gündeme getirmiştir. Beck’in, risk toplumu kuramında bilgi güvenliği konusu hakkında doğrudan bir görüşü bulunmamaktadır.

Ancak bilginin hâkimliği ve teknoloji hakkındaki düşünceleri bilgi güvenliği hakkında yapabileceği yorumlar hakkında ipucu vermektedir. Beck, bilginin hem tek elde toplanmasına hem de aşırı bilginin etrafta dolaşmasına karşıdır. Çünkü Beck'e göre, bireyler ya fazla bilginin kontrolsüz kullanımından dolayı zarar görecektir ya da bilgi eksikliğinden dolayı bilim ve teknolojide meydana gelen hızlı ilerlemeler aracılığıyla ortaya çıkan yenilikleri doğrudan kabul edecektir. Beck, bu iki durumun toplumları olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir(Çuhacı, 2004:94). Bu nedenle Beck, bilim ve teknoloji alanlarında yaşanan hızlı ilerlemeler karşısında “teknige evet kullanıma hayır” demenin önemli olduğunu belirtmiştir(Beck, 2005:181). Beck, risk, tehlike ve tehditlerin ancak bireylerin bilinçli bir şekilde hareket etmesi ile aşabileceğini öngörmektedir. Çünkü Beck, riskler karşısında profesyonelleşmenin mümkün olmadığını iddia etmektedir. Bu nedenle toplumsal yapı içinde meydana gelen risklerin çok yönlü ve değişken yapıyla çözölebileceğini savunmaktadır(Beck, 2011:45).

Ayrıca Beck'e göre, bireyler bilim ve teknoloji alanında meydana gelen hızlı ilerlemeleri bilinçli ve temkinli bir tavır ile ele almalıdır. Bilim ve teknoloji alanının getirdiği tüm yenilikleri çok yönlü sorgulayarak kullanımına karar vermelidir. Çünkü bireyler, sorgulayabilen bir yaklaşım ile bilim ve teknoloji alanında meydana gelen olumsuz etkileri en aza indirebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bilişim teknolojilerinin gelişmesine katkısı olan bilgisayar ve internet, getirdiği kolaylık nedeniyle hayatımızın ayrılmaz birer parçası olmuştur. Bu nedenle dünyada pek çok ülkede eğitim, kültür, sağlık, kamu hizmetleri, yasama ve yargı alanları gibi birçok alanda internet kullanımı yaygınlaşmaktadır. Eğitim, kültür, sağlık, kamu hizmetleri, yasama ve yargı alanları gibi birçok alanda kolaylık için elektronik ortama aktarılan bilgiler, çeşitli risk ve tehlikeyi de meydana getirmektedir. Çünkü internet kullanımının yaygınlaşması ile elektronik ortama aktarılan bilgilere ulaşmak hem kolay hem de ucuzdur. Bu nedenden dolayı elektronik ortamda yüzde yüz güvende olma durumu kalmamıştır.

Elektronik ortamda bilgi güvenliği adına tüm önlemler alınsa bile muhakkak güvenlik zafiyeti yaşanmaktadır. Bu durumun ancak hem bireysel hem de ülkesel olarak güvenlik bilinci ile aşılabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle bilgi güvenliği adına elektronik uygulamaları kullanan kişilerce; anti-virüs yazılımlarının yüklenmesi, yabancı elektronik postala iletilerin açılmaması, kullanılmadığı durumlarda bilgisayarların kapalı tutulması gibi kişisel tedbirlerin bilinmesi sağlanmalıdır. Ülkesel çapta da bilişim alanındaki uzmanlar vasıtasıyla bilgi güvenliği adına politikalar üretmek gerekli önlemler alınmalıdır.

Kaynakça

- Balay, R. (2004). “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2): 61-82.
- Beck, U. (2000). *What is Globalization?*, (Trans: P. Camiller), Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (2005). *Siyasallığın İcadı*, (Çev: N. Ülner), 2.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*, (Çev: B. Doğan), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bell, D. (1976). “*The Cultural Contradictions of Capitalism*”. New York: Basic Books.
- Bozkurt, A. (2014). *Ağ Toplumu ve Bilgi*, Türk Kütüphaneciliği, 28(4):510-525.

- Canbek, G. (2005). *Klavve Dinleme ve Önleme Sistemleri Analiz, Tasarım ve Geliştirme*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Canbek G. ve Sağıroğlu Ş. (2006). “Bilgi, Bilgi Güvenliği ve Süreçleri Üzerine Bir İnceleme”, *Politeknik Dergisi*, 9(3):165-174.
- Çakır, B. (2011). Belirsizlik ve Korkunun Yeni Düzenin Oluşmasına Katkısı, Sosyoloji Konferansları, 36, 63-82, <http://dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9516/118896> (Erişim tarihi: 10.01.2018).
- Çımrın, Kökalan F. (2014). “Sosyoloji ve Çevre”, *Türk Çalışmaları Diller İçin Dergisi*, 9(2):1007-1020.
- Çuhacı, A. (2004). *Ulrich Beck'in Risk Toplumu Kuramı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Değirmen, Çoşkun G., Vural Akıncı B. ve Özbükerci İ. (2016). “Bilgi Toplumu ve Dijital Uçurum Unsurlarının Ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıla'sına Göre Yorumlanması: Bir Durum Saptaması”, İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1(2):102-118.
- Dura, C. ve Atık, H. (2002). *Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Erkan H. (1998). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, 4. Baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erkan H. (2000). *Ekonomi Sosyolojisi*, İzmir: Fakülteler Kitabevi Barış Yayınları.
- Ertuğrul, İ. ve Keskin, N. (2012). “İnternet'in Türkçenin Kullanımında ve Toplum-Birey Yapısının Değişimindeki Rolü”, *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 3(2):79-88.
- Furedi, F. (2001). *Korku Kültürü*, (Çev: B. Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol-Sosyal Demokrasinin Yeniden Dirilişi*, (Çev: M. Özey), İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Günerigök, M. (2018). *Risk Toplumu ve Din -Yeni Bir Sosyolojiye Doğru-, Maarif Mektepleri Yayınları*, Ankara.
- Kaleli, N. ve Şen, A. (2002). “Bilgi Toplumunda Yönetim ve Organizasyon”, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Hereke-İzmir.
- Kara, T. (2013). *Sosyal Medya Endüstrisi*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Nair, G. (2009). Sanayi Toplumu'ndan Bilgi Toplumu'na Homo Economicus'tan Homo Technologicus, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Önel, D. ve Dinçkan, A. (2007). “Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi Kurulumu”, TÜBİTAK Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü.
- Pro-G. (2003). “Bilişim güvenliği”, <http://www.pro-g.com.tr/whitepapers/bilisim-guvenligiv1.pdf> (Erişim tarihi: 01.11.2012).
- Sümer, B. (2007). *Bilgi Toplumuna Dönüşüm Sürecinin Avrupa ve Türkiye'de İstihdam Yaratmaya Etkisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Tonta, Y. (1999). “Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi”, Türk Kütüphaneciliği, Sayı 13, 363-375.
- Tonta, Y. ve Küçük, Emin M. (2005). “Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Temel Dinamikler, Bilgi Çağı ve Teknolojik Gelişmeler Işığında Toplum, Yönetim”, *Yönetici ve Lider Yaklaşımları*, Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, 1.Cilt, İstanbul.

- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (2009). “Bilgisayar Kullanımı ve İnternet” http://bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Icra_Kurulu/090715_IK27.Toplantisi_InternetVeBilgisayarGuvenciligi.pdf (Erişim tarihi: 18.01.2018).
- Üvez, F. (2014). *Medya ve Risk Toplumu İlişkisi Bağlamında Terör Haberlerinin Analizi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Vural, Y. ve Sağiroğlu, Ş. (2008). “Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Standartları Üzerine Bir İnceleme”, *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi*, 23(2):507-522.
- Yalçınkaya, T. ve Özsoy, E. (2003). *Risk Toplumu: Bilgi Toplununun Evriminde Yeni Boyut*. II. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi İİBF, Kocaeli.
- Yavanoğlu U., Sağiroğlu, Ş. ve Çolak, İ. (2012). “Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri ve Alınması Gereken Önlemler”, *Politeknik Dergisi*:15(1):15-27.
- Qi M. ve Edgar-Nevill D. (2011). “*Social Networking Searching and Privacy Issues*”, Information Security Technical Report, 1, 74-78.